

Електронне голосування: суть та основні моделі

Микола Бучин

Кафедра ПМВ

Національний університет «Львівська політехніка»

Львів, Україна

buchyn@ukr.net

Essence of concept "electronic voting" is exposed. The main models of electronic voting are explored.

Ключові слова: електронне голосування, вибори, моделі електронного голосування, електронна демократія.

ВСТУП

В епоху інформаційного суспільства, коли інформація стає головний ресурсом й інструментом здійснення влади та управління суспільством, відбувається проникнення інформаційно-комунікативних технологій у всі сфери суспільного життя. Зараз важко уявити ефективне функціонування сфери політики без використання інформаційно-комунікативних технологій. Сучасні цивілізовані держави активно використовують інструменти електронної демократії, серед яких важливе місце належить електронному голосуванню. Водночас, останні світові події та електоральний досвід країн світу засвідчили важливість поєднання електронного голосування із надійними системами інформаційного захисту, адже за їх відсутності електронне голосування стає об'єктом інформаційної війни та може стати засобом для руйнування демократичного за своєю суттю інституту виборів. Це вимагає переосмислення суті та перспектив електронного голосування, його адаптації до сучасних інформаційних реалій. Для України, яка є об'єктом інформаційної війни з боку Росії, важливим є з'ясування основних моделей реалізації електронного голосування з метою оцінки перспектив їхнього використання в українських реаліях.

СУТЬ ЕЛЕКТРОННОГО ГОЛОСУВАННЯ

Електронне голосування традиційно розглядають у широкому та вузькому розумінні. Згідно першого підходу, під електронним голосуванням розуміють будь-яку форму волевиявлення, під час якої використовуються електронні засоби підрахунку голосів. Також в рамках цього підходу можливим є їхня подача з допомогою інформаційних технологій. У рамках широкого підходу формами реалізації електронного голосування можуть бути волевиявлення у громадських медіа-проектах, різноманітні онлайн-опитування аудиторії. Якщо ж говорити про електронне голосування згідно вузького підходу, то під ним розуміють волевиявлення виборців у рамках офіційних механізмів формування влади, або ж офіційного залучення громадян до прийняття владних рішень (електронні вибори або електронний референдум) [4].

ОСНОВНІ МОДЕЛІ ЕЛЕКТРОННОГО ГОЛОСУВАННЯ

Серед моделей електронного голосування, на нашу думку, варто виділити дві групи: дистанційні та безпосередні (стаціонарні). Дистанційне електронне голосування (remote e-voting) не вимагає від виборця присутності на виборчій дільниці під час здійснення волевиявлення. Сюди можна віднести, в першу чергу, Інтернет-голосування та смс-голосування. Також дистанційне голосування може проводитися як з територіальним обмеженням (виборець має перебувати під час голосування на певній визначеній території),

так і без прив'язки до місця перебування (в такому випадку виборець може голосувати з будь-якої точки планети) [3, С. 264].

Безпосереднє (стаціонарне) електронне голосування (polling place e-voting) вимагає безпосередньої присутності виборця на дільниці під час здійснення волевиявлення. Таке голосування може бути як повністю електронним (з допомогою електронних машин), так і певним способом поєднання електронного і традиційного волевиявлення (голосування на звичайних паперових бюлетенях із подальшим його зчитуванням та підрахунком електронними засобами).

Технологічно електронне голосування залежно від моделі здійснюється з використанням певного типу інформаційної системи. Зарубіжний науковець А. Сопуєв виділяє два типи інформаційних систем, які застосовуються для реалізації стаціонарного електронного голосування:

1. Інформаційні системи оптичного сканування бюлетенів, які є поєднанням традиційного та електронного голосування. Вони передбачають наявність на дільницях електронних комплексів, які складаються із скануючого пристрою та урни, яка знаходиться під ним. Виборець заповнює паперовий бюлетень і опускає його в урну крізь скануючий пристрій. Сканер зчитує голос, однак результати отримуються лише після закінчення голосування, як правило, у вигляді роздрукованого протоколу [2, С. 197-198].

2. Інформаційні системи прямого запису голосів. Передбачають наявність на дільницях електронних комплексів, які дають змогу виборцям проголосувати з допомогою сенсорних екранів чи механічних кнопок. Такі системи передбачають відсутність паперових бюлетенів, результати голосування накопичуються на спеціальних носіях. Часто системи прямого запису голосів під'єднані до електронної мережі та можуть одразу передавати дані до електронного центру, який знаходиться у виборчій комісії вищого рівня, для звірки і підрахунку [2, С. 199].

Дистанційне електронне голосування характеризується більш широким розмаїттям інформаційних систем та технологій, залежно від різновиду та способу голосування. Зокрема,

у випадку голосування з допомогою мобільних телефонів можуть використовуватися Java-додатки. Під час голосування через електронні термінали, які розташовані поза межами виборчих дільниць, можуть використовуватися соціальні електронні карти. У випадку здійснення голосування через мережу Інтернет часто використовують електронний цифровий підпис [1, С. 104-105].

Підсумовуючи, варто відзначити, що якісно оцінюючи моделі електронного голосування, варто пам'ятати, що кожна з них має як свої сильні, так і слабкі сторони порівняно як одна щодо одної, так і в порівнянні з традиційним голосуванням з допомогою паперових бюлетенів. На нашу думку, найбільш привабливою для реалізації в Україні є модель дистанційного голосування через мережу Інтернет. Це можна пояснити такими параметрами, як зручність для виборців, прогресивність, економічна привабливість, простота та швидкість отримання результатів та ін. Водночас дистанційне електронне голосування є найбільш небезпечним з позиції потенційних ризиків та загроз, які можуть супроводжувати волевиявлення через мережу Інтернет. Тому воно може застосовуватись лише у випадку наявності надійної системи інформаційного захисту.

ЛІТЕРАТУРА

- [1] В.В. Малыгин, «Электронное голосование: риски и преимущества», Перспективы государственно-правового развития России в XXI веке: Материалы Всероссийской научно-теоретической конференции, Ростов, 2016, С. 102-109.
- [2] А.А. Сопуев, «Автоматизация избирательных процессов в Кыргызской Республике», Наука и новые технологии, 2014, № 2, С. 197-205.
- [3] Г.О. Ярыгин, «Интернет-голосование и перспективы его внедрения для граждан России, находящихся за рубежом», АНИ: экономика и управление, 2016, Т.5, № 3 (16), С. 261-268.
- [4] М. Buchyn, «Electronic voting as an element of electronic democracy: peculiarities and main approaches to understanding», Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія, 2017, Vol. 20, P. 192–199.